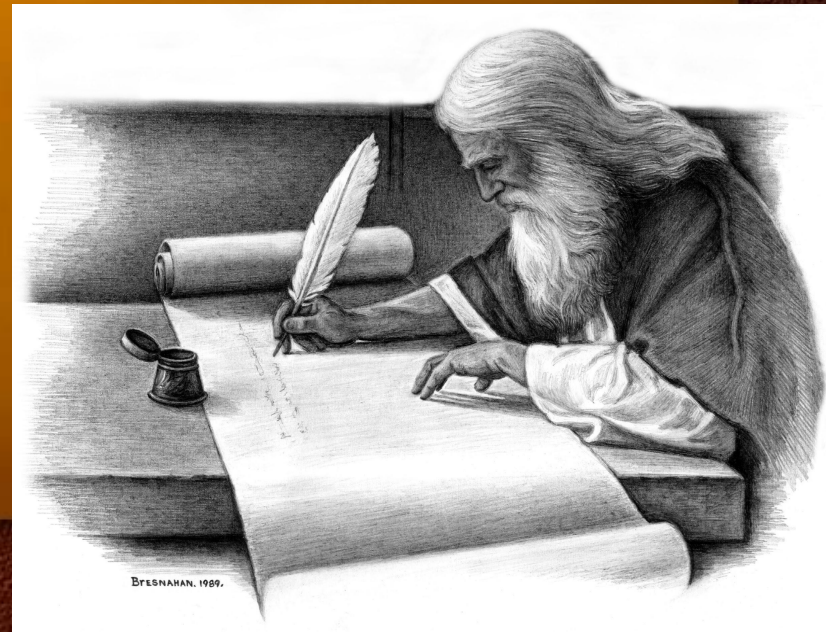

Тема № 4

Письмові свідчення істориків та хроністів I - IV ст. н.е. про успіхи християнства в землях України

**Сьогодні ми будемо
говорити про...**

**Часовий проміжок наших
досліджень обмежений I - V
ст. н.е, тобто періодом
недержавної церкви, і початком
її одержавлення.**

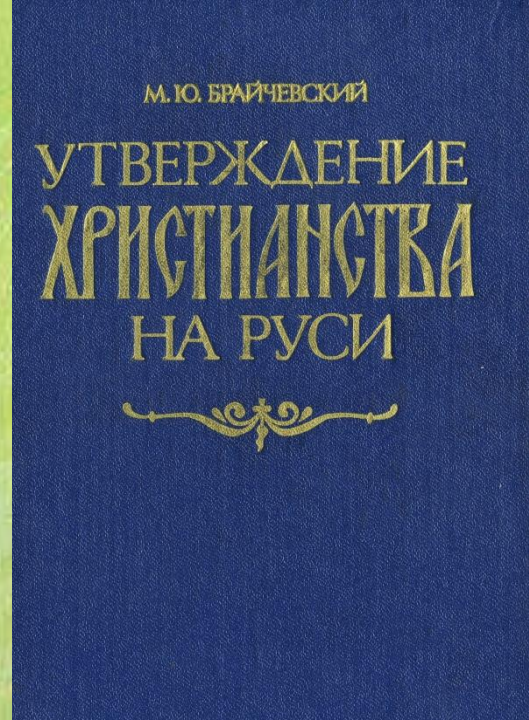
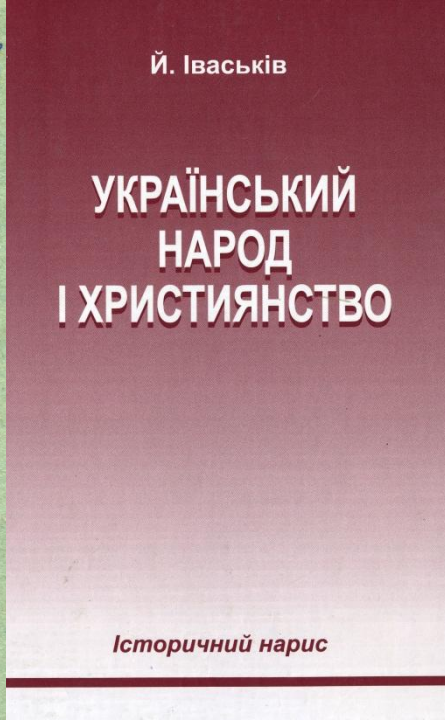

Чи має сучасний дослідник історії християнства доступ до письмових джерел, які свідчать про поширення християнства серед народів України в перші століття?

В яких книгах про це можна дізнатися?

А також : Праця Ірини Жиленко «Україна: християнство до заснування Київської Русі»

Й. Іваськів

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД І ХРИСТІЯНСТВО

Історичний нарис

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ

В ІСТОРІЇ РЕЛІГІЙНОЇ ДУМКИ
НА УКРАЇНІ

М. Ю. БРАЙЧЕВСКИЙ

УТВЕРЖДЕНИЕ
ХРИСТИАНСТВА
НА РУСИ

● Під якими іменами відомі ті народи, які проживали на території України в перших століттях нашої ери?

● Скіфи, Сармати, Гунни, Анти, Готи (Гети), Склавіни, Венеди, Алани (Роксолани), Кельти (Галли) та інші. Але часто було так – скіфами називали готів, антів, гуннів, слов'ян і навпаки.

● Чи були ці племена підконтрольні Римській імперії, і яке це мало значення для християнства?

РОСТ РИМСКОГО ГОСУДАРСТВА (III в. до н.э.—II в.н.э.)

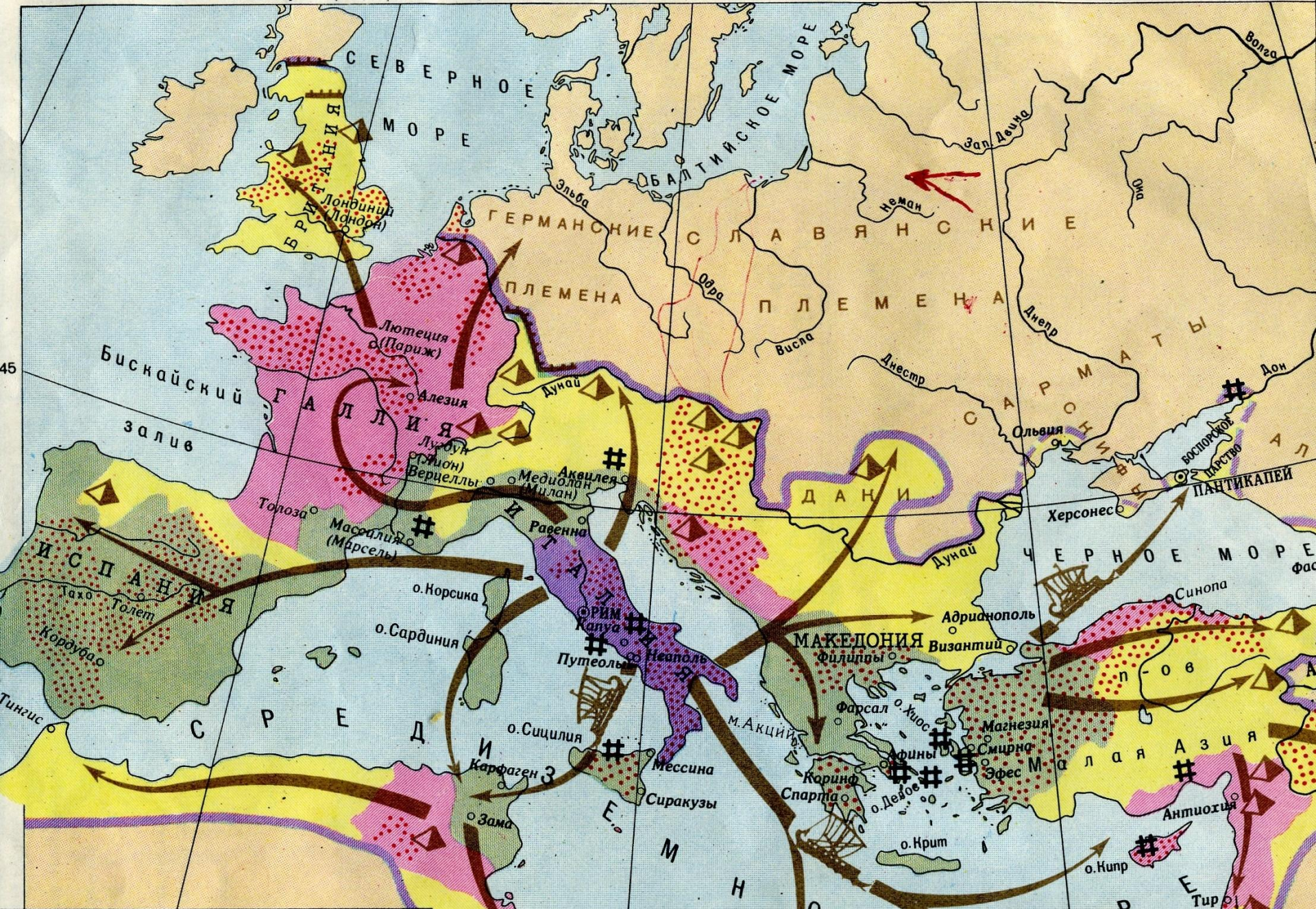
15

и западу от Гринвича 0 и востоку от Гринвича.

15

30

45

Британія

Тевтобурзький ліс

Сарматія

Рейн

Ельба

Германія

Галлія

Паннонія

Дунай

Чорне море

Далмація

Філіппи

Іспанія

Рим

Італія

Мала Азія

Акції

Греція

Мавританія

Нумідія

Середземне море

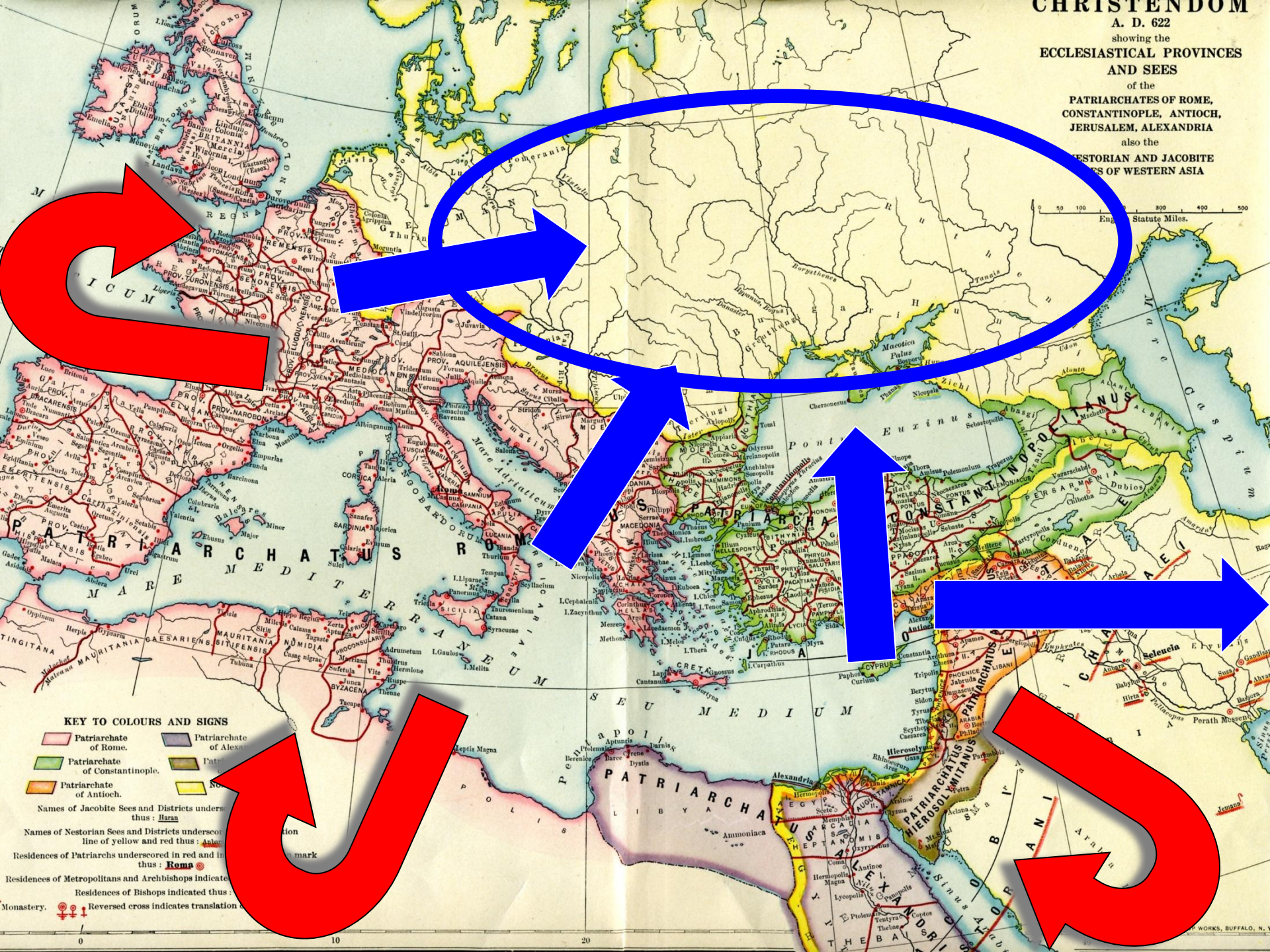
Іудея

Африка

Єгипет

CHRISTIANDOM
 A. D. 622
 showing the
ECCLESIASTICAL PROVINCES
AND SEES
 of the
PATRIARCHATES OF ROME,
CONSTANTINOPLE, ANTIOCH,
JERUSALEM, ALEXANDRIA
 also the
NESTORIAN AND JACOBITE
SEES OF WESTERN ASIA

KEY TO COLOURS AND SIGNS

- Patriarchate of Rome.
- Patriarchate of Constantinople.
- Patriarchate of Antioch.
- Patriarchate of Alexandria.
- Names of Jacobite Sees and Districts underscored thus : **Haran**
- Names of Nestorian Sees and Districts underscored thus : **Amud**
- Residences of Patriarchs underscored in red and in **italics** thus : **Roma**
- Residences of Metropolitans and Archbishops indicated thus : **Amud**
- Residences of Bishops indicated thus : **Amud**
- Monastery.
- Reversed cross indicates translation

Термин "скиф" в античной литературе, имел собирательный характер. Древнегреческие авторы называли нашу страну Скифией, а ее население - скифами по чисто географическому признаку - независимо от этнического определения. Славянские племена также обозначались этим именем, что хорошо фиксируется от времен Геродота.

"У багатьох випадках українському дослідникові вдалося довести, що під безликим іменем скіфів малися на увазі саме наші предки".

[Брайчевський М. Утвердження християнства – С. 11-18]

● **Епифаний Констанцкий (314 - 367)**
”Старец Авдий, был изгнан и сослан царем в **пределы Скифии**. Пребывая там, и идя вперед, в самую **внутренность Готии**, он огласил христианским учением многих **готов**, и с тех пор в самой **Готии** возникли монастыри”

М. Ю.

Брайчевский [328,1948, № 3, с. 246]

**Хто ще, крім Єпіфанія,
повідомляв про
християн на землях
давньої Скіфії чи
Готії?**

● Про те, що апостоли та їх учні проповідували **скіфам** свідчили батько церковної історії Євсевій († 340) в книзі “Церковна історія”; Іполит, єпископ Портуенський (222 р.); Оріген (200-258); Дорофій, єпископ Тирський.

● [Мальшевский И. Сказание о посещении русской страны апостолом Андреем // Владимирский сборник. К., 1888. с.300]

● **Минологія імператора Василя II містить оповідь про трьох учнів Андрія - Інну, Римму і Пінну, які походили зі “Скіфії, країни північної” та продовжували навчати скіфів і багатьох охрестили. Пізніше вони були замучені – їх прив’язали до стовпів вставлених у воду і заморозили.**

● **УКРАЇНСЬКА ЦЕРКВА І.ОГІЄНКО с. 14**

Існує ціла низка повідомлень про хрещення народів Східної Європи. Про це писав Тертуліан (160-220), Афанасій (300-373), Єпіфаній, (314-367), І. Золотовустиий (347-407), Євсевій Ієронім (330- 420), Феодорит (390-457) та інші.

**Що ж саме вони
повідомляють про
навернення до Христа
наших предків, які
жили в I - IV ст. н.е.?**

К V в. относится эпитаграмма Альцима Авита, в которой к ”благочестивому союзу Христа” причислен перечень разных племен, среди них : ” панонцы, *склавы*, сарматы, остроготы, даки, аланы... Все они радуются, что познали Бога...”

Латышев В.В. Известия древних писателей о Скифии и Кавказе.

Вопросы древней истории. 1949 №3. С. 294

● **Афанасій Олександрійський**
(300-373) Серед народів,
прийнявших "слово
Христове", називає
скіфів та готів"

● [Латышев В.В. Известия древних писателей о Скифии и Кавказе // Вестник древней истории. - М.-Л., 1948. № 3 (25) с.682]

● **Євсевій Памфіл. "Хроніки"**
... від Равенни й до
Фессалоніки, склавів,
арарів, скіфів, до ріки
Данувія обіймає церковні
межі єпископів

● [Латышев В.В. Вказана праця. с.667]

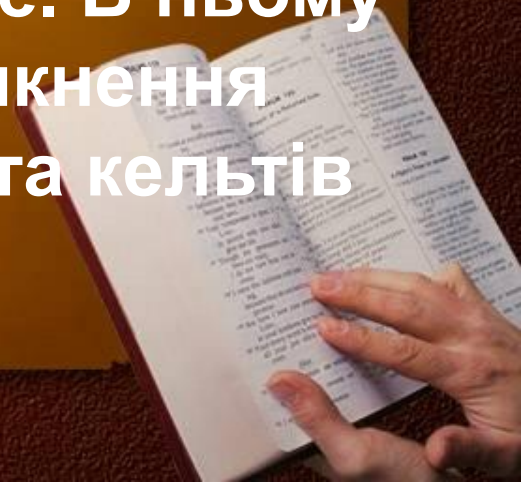

● **Тертуліан (III ст.) “різноманітні галльські племена, і недоступні для римлян місця Британії скорилися Христу, а також і країни сарматів, даків, германців, скіфів”**

[Латышев В. Известия древних писателей о Скифии // Вестник древней истории. - М.-Л., 1948. - № 3 (25)]

● **Тертуліан писав в кінці II або на початку III ст., тому його свідчення дуже цінне. В ньому зафіксовано ранній початок проникнення християнства до скіфо – сарматів та кельтів**

Чи є якісь дані про імена
проповідників Євагелія
тих часів та про кількість
християн?

**“Сосланный в Херсонес
Климент Римский в 99 г.
нашел в Крыму уже две
тысячи христиан в разных
местах как результат
проповеди ап. Андрея”**

М. Ю. Брайчевский

У 310 р. серед скитів проповідували місіонери з Єрусалиму: Василь - у Херсонесі, та Єфрен - у Скитії. Незабаром вони були замучені поганами. Згодом із Єрусалиму прибули три місіонери: Євген, Еліпід і Агафодор. їхні проповіді були настільки впливовими, що незабаром виникла потреба у ще більшій кількості місіонерів.

Український народ і християнство Й.Іваськів с.27

Теодорит Кірський (390 - 457) в "Церковній історії" розказує про єпископа Бретаніона, який, "правив містами всієї Скіфії" [Theod. Eccles. Hist., IV, 31; см.: 328, 1948, № 3, с. 296]

Історик Євсевій називає першим єпископом серед скитів Теофіля Скитським. Він брав участь у I-му Вселенському соборі. Єпископ Макарій (Булгаков) згадує 12 видатних скитських єпископів III-VII ст. (Український народ і християнство Й.Іваськів с.25)

Християнство на наших землях настільки зросло й зміцніло, що почали посилати єпископів для інших церков. Один із них, Силуан був єпископом в Сирії.

- Український народ і християнство Й.Іваськів с.26

- Й.Іваськів приводить також імена таких християн, як Овдій, Ульфіла, Селена, Марена...

- Український народ і християнство с.27

**Чи були в них
переклади Біблії на
рідних для них мовах?**

Ів. Златовустий (347- 407) і
скіфи, і савромати...

**перекладаючи св. Писання кожен
на свою мову, філософствують
про ці словеса**

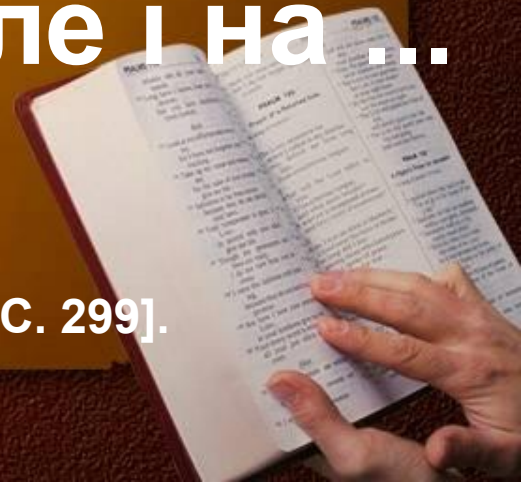
[PG, LXIII, 501, p. 51; см.: 328, 1948, № 3, с. 271]

Згідно слів Златоуста, тлумачення
Біблії на мові скіфів та сарматів
в IV ст. було звичним явищем

Теодорит Критський: «Ми можемо наочно показати силу апостольських і пророчих навчань; тому що весь Всесвіт виповнений цими промовама. І єврейська мова перекладена не тільки на грецьку, але і на ... вірменську, скіфську і савроматську... » [Там само. - С. 299].

Відома цитата Ів. Златоуста (347-407): «і скіфи, і савромати..., перекладаючи Святе Письмо кожен на свою мову, філософствують про ці слова»

Творение Иоанна Златоуста. М., 1899. Т. 2. С. 501

● Іван Золотоустий, одного разу, на Пасху, дав місце за кафедрою проповіднику з Готії, а після нього сам виголосив проповідь, сказавши, що вчення християнське «не тільки в Юдеї, але й на мові варварів, як ви чули сьогодні, сяє світліше сонця, і скити, і тракійці, і сармати, і народи, що поселились на крайніх земних просторах Всесвіту, перевели це вчення на власну мову, і з добрим розумом вимовляють такі промови, що навіть елліни не можуть собі уявити»

● Український народ і християнство Й.Іваськів с.28-29

Ця промова ще раз стверджує той факт, що у V ст. правдиве християнство було досить поширене серед слов'янських племен на просторах сучасної України. Від цього часу Іван Золотоустий почав надсилати до згаданих племен своїх місіонерів, зокрема до скитів - єпископа Уніла, а потім ще й інших. Були засновані єпархії в Криму, а скит Касіян організував монастир в Марселі; відомий також скитський письменник Юан, який виступав проти Арія.

Український народ і християнство Й.Іваськів с.28-29

**Поширення християнських ідей
серед східноєвропейських
племен... стосувалося
насамперед східних слов'ян,
антів (та готів). Оскільки за
заявою Златоуста тлумачення
Біблії на ці мови в ті часи було
досить поширеним явищем.**

[Брайчевський М. Утвердження християнства – С. 14].

Брайчевський відзначав, “Русь ще до Аскольда (860 р.) вважалась греками країною християнською. І, найвірогідніше мала на той час свою християнську писемність та переклади Святого Письма. Повідомлення про це знаходимо в оригіналі життя Кирила, де відзначено знайдення святим «руської» азбуки у Херсонесі: «Знайшов же тут [Кирило] Євангелію і Псалтир, написані руськими письменами»

Життя Кирилла и Мефодия. - Москва-София, 1986. - С. 106

● **Євсевій Ієронім (340- 420)**

● **гунни вивчають Псалтир,**

● **холоди Скіфії палають жаром віри**

● **руде і біляве військо гетів (готів) возить із собою намети церков...**

● [Латышев В.В. Известия древних писателей о Скифии и Кавказе. Вопросы древней истории. - 1949. - № 3. - С. 229]

● Наведені факти свідчать не лише про можливість, але є вагомим доказом існування перекладів Біблії на мовах народів України, ще в перші століття по Р. Хр

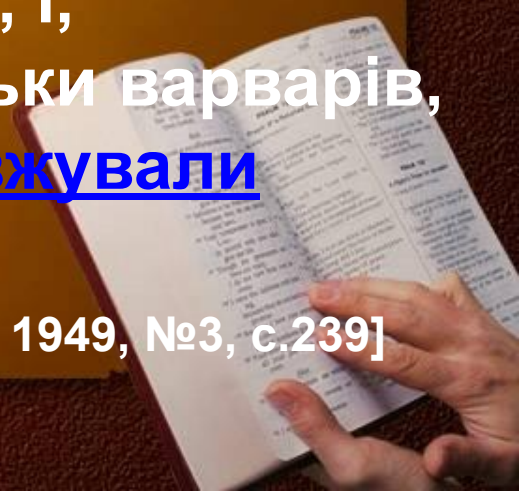
Яким було відношення перших християн України до Божого Закону?

● Теодорит Кірсський (390-457) писав, що місіонери ”принесли всім людям євангельські закони і переконали прийняти закон Розп’ятого не тільки римлян і підвладні їм народи, але і племена скифські і савроматські” [PG., XXXIII, p. 1037; см.: 328, 1948, № 3, с. 300]

● ...до скіфів та інших варварських народів закони перейшли після їх (апостолів) смерті, і, незважаючи на протидію всіх, не тільки варварів, але й самих римлян, (закони) продовжували зберігати однакову силу

● [Tert. adversus iudaeos, VII, PL. I-II, p. 649-650; см.: 328, 1949, №3, с.239]

Як сучасники характеризували їхню віру та їх відносини з Богом?

В "Церковной истории", Гермия Созомена (изложение доведено до 423 г.), читаем: **"Уже исповедовали христианскую веру кельты и крайние галаты, живущие на побережье Океана, а также готы и племена, жившие раньше по соседству с ними по берегам реки Истра, (Дуная) давно уже, приняв веру во Христа, изменили свои обычаи на более кроткие и разумные"** [Sozom.

Hist. Eccles., II, 6; 328, 1948, №3, с. 303].

«В приведенном отрывке особое внимание привлекает слово "давно". Вряд ли может идти речь о десятилетиях, скорее - о веках»

Брайчевський М. Ю.

● **Євсевій Ієронім Стадонський (340- 420)**

● писав: “Християнство розповсюджується в усьому світі, так що навіть

● **гунни вивчають Псалтир,**

● **холоди Скіфії палають жаром віри**

● **руде і біляве військо гетів (готів)**

● **возить із собою намети церков...**

● [Латышев В.В. Известия древних писателей о Скифии и Кавказе. Вопросы древней истории. - 1949. - № 3. - С. 229]

Безперечно, (або Отже) на підставі цих різних авторитетних письмових свідчень ми можемо стверджувати, що на землях сучасної України в ті давні часи було поширене християнство

Археологічні докази поширення християнства в землях України I - IV ст. н.е.

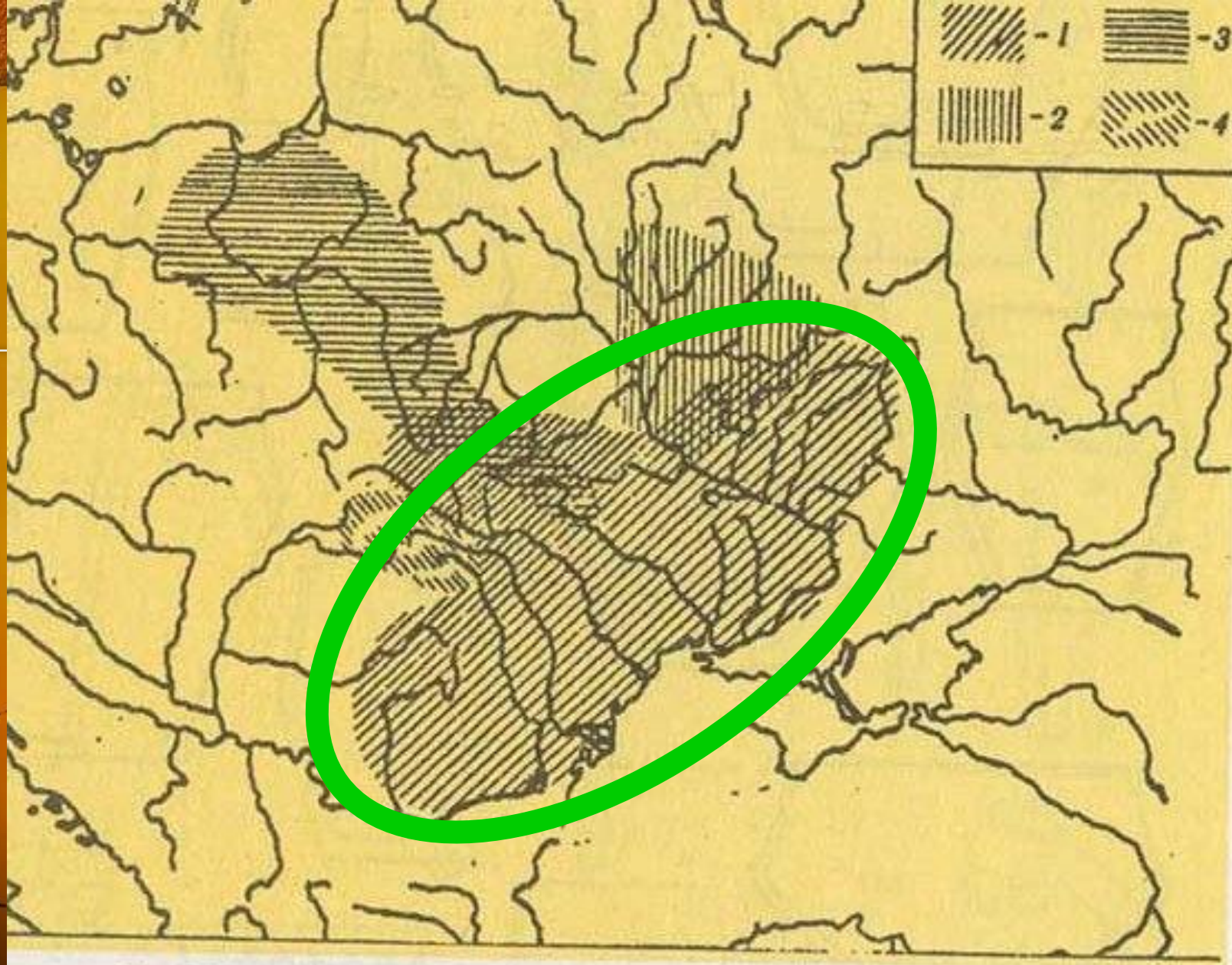

Рис. 43. Ареали археологічних культур другої чверті 1 тис. н.е.:
1 — Черняхівська культура, 2 — Київська культура, 3 — Вельбарська культура,
4 — культура Карпатських кирганів.

Черняхівська культура займає територію Південної Волині, Галичини, Поділля, Молдавії, Наддніпрянщини; на сході її пам'ятки відомі до Курського Надсейм'я.

Брайчевський М. Утвердження християнства на Русі с.7

● Не підлягає сумніву, що більшість населення черняхівської культури було поганським, причому його язичество мало досить усталений, викований протягом віків ритуальний канон. Знайдено багато кам'яних ідолів, що зображують «поганські» божества.

● Брайчевський М. Утвердження християнства на Русі с.19

Хоча відсоток християн був дуже значний.

Але про це дещо пізніше...

АНТЫ

Склавены

Мезия

Томы

Боспор

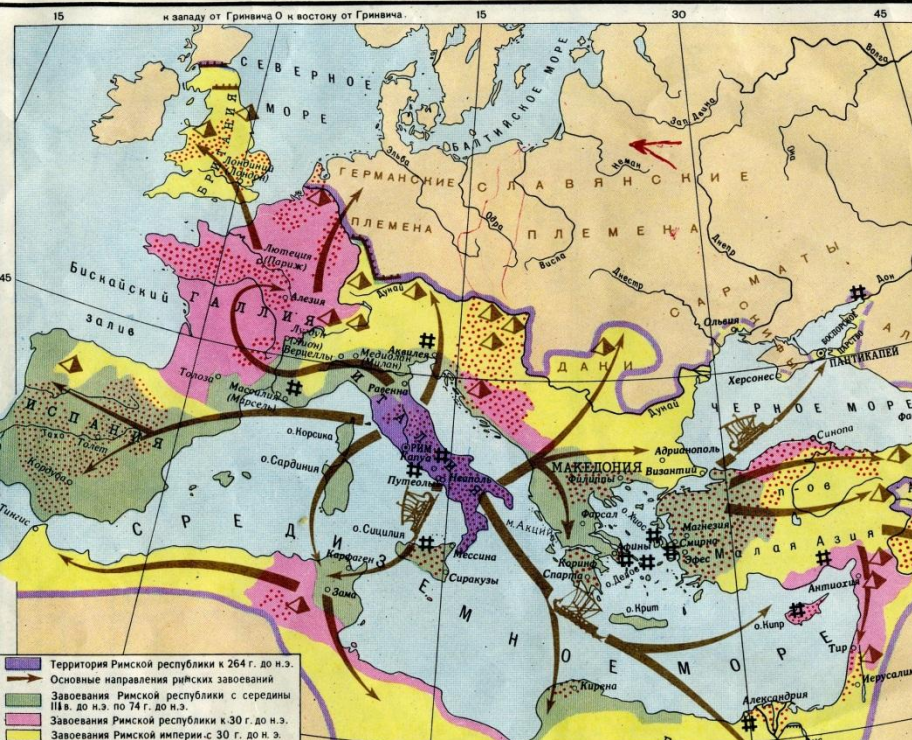
Херсонес Малороса

Рос

РОСТ РИМСКОГО ГОСУДАРСТВА (III в. до н.э.—II в.н.э.)

A. D. 622
showing the
ECCLESIASTICAL PROVINCES
AND SEES

of the
PATRIARCHATES OF ROME,
CONSTANTINOPLE, ANTIOCH,
JERUSALEM, ALEXANDRIA
also the
NESTORIAN AND JACOBITE
SEES OF WESTERN ASIA

0 50 100 200 300 400 500
English Statute Miles.

KEY TO COLOURS AND SIGNS

- Patriarchate of Rome.
- Patriarchate of Constantinople.
- Patriarchate of Antioch.
- Patriarchate of Alexandria.
- Patriarchate of Jerusalem.
- Non-Christian.

- Names of Jacobite Sees and Districts underscored in black thus : Haran
- Names of Nestorian Sees and Districts underscored in combination line of yellow and red thus : Amara
- Residences of Patriarchs underscored in red and indicated by town mark thus : Roma Ⓜ
- Residences of Metropolitans and Archbishops indicated thus : Ⓜ
- Residences of Bishops indicated thus : •
- Monastery. Ⓜ
- Reversed cross indicates translation or suppression of See.

Hypanis, Bogus
Danaster
B u r g u n g i
a r r i H u

Maeotica
Palus
Bosporus
Hypanis

Taurica
Gothi
Phanagoria

Zichi
Nicopsis

Chersonesus

P o n t u s E u x i n u s
Sebastopolls

Thervingi
Axiopolls
Ister

SICYTIA

Tomi

Appiaria
Nipopolis
Moesia
Coma
Odysus
Marcianopolis

Scopelus
Anchialus
Sozopolls
Hadriopolis
Biza

Constantinopolis
Bosporus Thracicus
Thalcedon
Vicomedia
Amastria
Pompeiopolis
Cratia
Paphlagonia
Claudiopolis
Gangra

HONORIAS
Sinope
Andrapa
Ibora
Amisus
Polemonium
Trapezus
Neocaesarea
PONTUS
Comana
Sebastopolls
T.Mocissus
Justinianopolis
Sebaste I.

Thracia
PASTR
RHODIA
Thasus
I. Imbroe
Panium
Cyzicus
BITHYNIA
Caesarea
Pessinus
Nacolia

Constantinopolis
Bosporus Thracicus
Thalcedon
Vicomedia
Amastria
Pompeiopolis
Cratia
Paphlagonia
Claudiopolis
Gangra

HONORIAS
Sinope
Andrapa
Ibora
Amisus
Polemonium
Trapezus
Neocaesarea
PONTUS
Comana
Sebastopolls
T.Mocissus
Justinianopolis
Sebaste I.

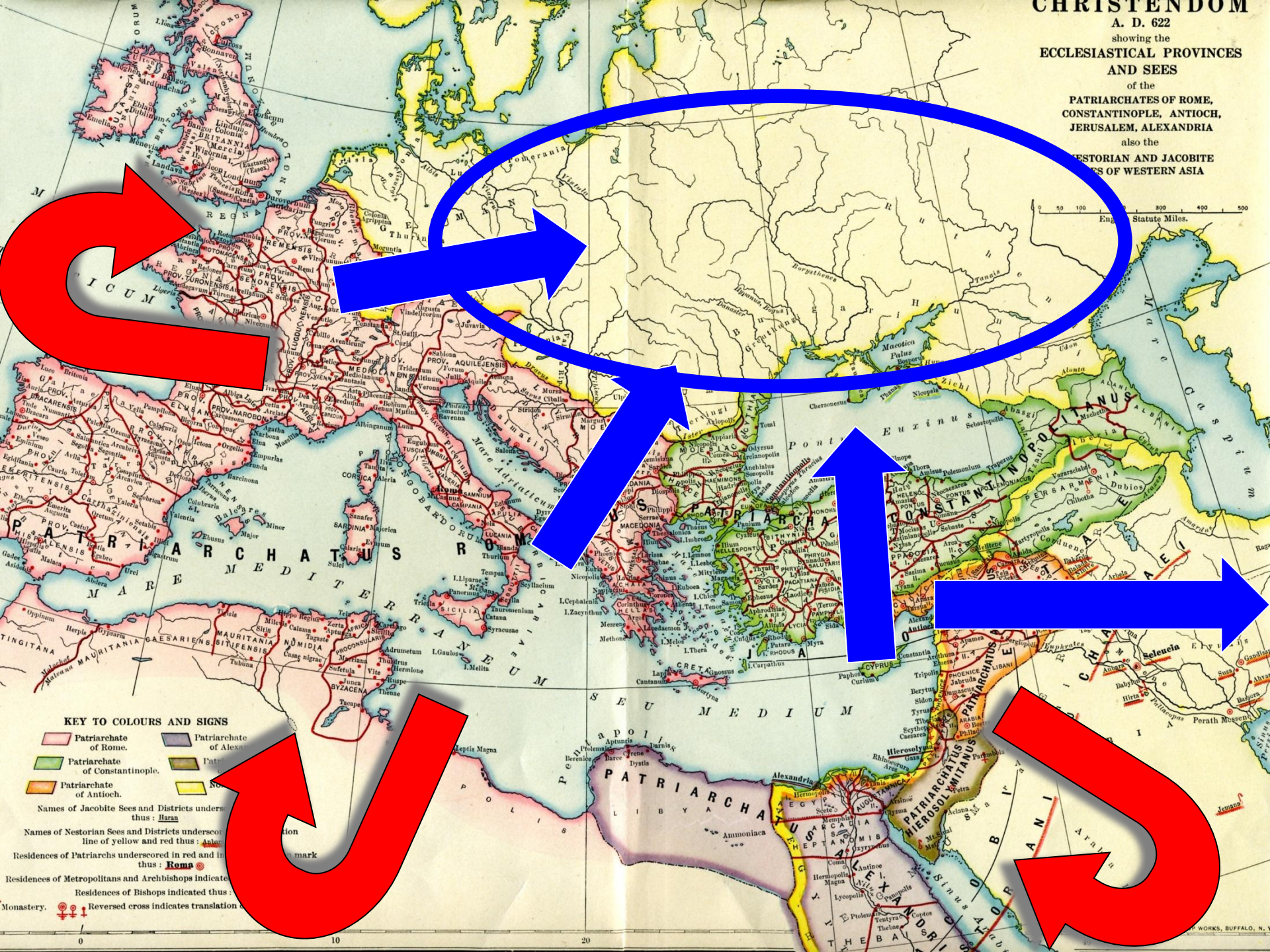
Constantinopolis
Bosporus Thracicus
Thalcedon
Vicomedia
Amastria
Pompeiopolis
Cratia
Paphlagonia
Claudiopolis
Gangra

HONORIAS
Sinope
Andrapa
Ibora
Amisus
Polemonium
Trapezus
Neocaesarea
PONTUS
Comana
Sebastopolls
T.Mocissus
Justinianopolis
Sebaste I.

Thracia
PASTR
RHODIA
Thasus
I. Imbroe
Panium
Cyzicus
BITHYNIA
Caesarea
Pessinus
Nacolia

CHRISTIANDOM
 A. D. 622
 showing the
ECCLESIASTICAL PROVINCES
AND SEES
 of the
PATRIARCHATES OF ROME,
CONSTANTINOPLE, ANTIOCH,
JERUSALEM, ALEXANDRIA
 also the
NESTORIAN AND JACOBITE
SEES OF WESTERN ASIA

KEY TO COLOURS AND SIGNS

- Patriarchate of Rome.
- Patriarchate of Constantinople.
- Patriarchate of Antioch.
- Patriarchate of Alexandria.
- Nestorian and Jacobite Sees.

- Names of Jacobite Sees and Districts underscored thus : Haran
- Names of Nestorian Sees and Districts underscored thus : Amud
- Residences of Patriarchs underscored in red and indicated thus : Roma Ⓜ
- Residences of Metropolitans and Archbishops indicated thus : Ⓜ
- Residences of Bishops indicated thus : Ⓜ
- Monastery. Ⓜ
- Reversed cross indicates translation Ⓜ

Стан церкви в

Імперії

Але якою була їх віра? Чим відрізнялося їх віровчення від сучасних християнських катехезісів?

● Думка про те, що християнство поширювалося серед черняхівських племен, вперше висловлена Е. Симоновичем у 1955 р. і ґрунтовно розвинена ним в ряді праць протягом 60-70-х років. Е.Симоновича підтримали багато тих дослідників, які вбачили можливість пов'язати археологічні відомості з писемними про християнізацію готських і скіфських племен.

● Брайчевський М. Утвердження християнства на Русі с.18

Храмове будівництво

- Активне храмове будівництво розпочалося після офіційного утвердження християнства в Римській імперії, тобто у IV ст. (римські базиліки та баптистерії, церква Гроба Господня в Єрусалимі, церква Різдва у Віфлеємі).

- Коли почали споруджуватися перші церковні будівлі в Надчорномор'ї, точно невідомо. Найдавніші базиліки Херсонеса датуються V ст.

- Брайчевський М. Утвердження християнства на Русі с.19

Черняхівська культура взагалі не знала кам'яного будівництва, отже, й мурованих церков, напевно, не існувало. Дослідження дерев'яних споруд становить в плані інтерпретації значні труднощі. Е. О. Симонович припускає, що деякі з так званих великих будівель, добре відомих на черняхівських поселеннях, могли служити приміщеннями для молитовних зборів.

Брайчевський М. Утвердження християнства на Русі с.20

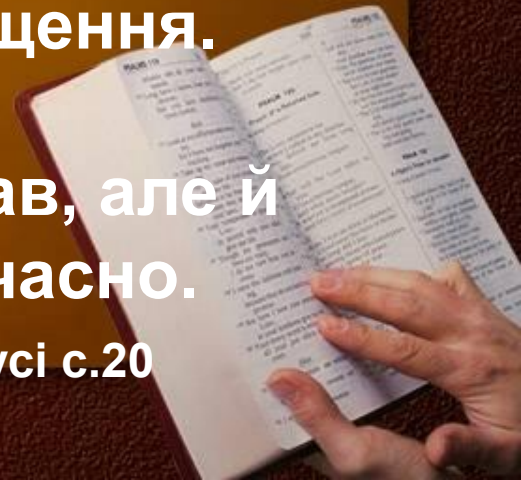

Про успіх християнства говорять розкопки будівель, що нагадують молитовні дома в шести містах на Дніпрі та Дністрі.

Український народ і християнство Й.Іваськів с.24

Симонович описує одну з таких споруд, виявлену при розкопках селища у с. Журівка на Черкащині. Вона мала не житловий характер, була орієнтована по лінії схід-захід і серед інших будівель, виділялась своїми розмірами (довжина близько 14 м). На одному з торцевих боків Е. О. Симонович виявив підвищення. Заперечувати вірогідність подібної інтерпретації, звичайно, немає підстав, але й наполягати на її безумовності передчасно.

Брайчевський М. Утвердження християнства на Русі с.20

Християнство у першій половині I тис. н. е. становило собою принципово нове явище з неvirобленими формами ритуалу. Спеціальних (кам'яних, -Н.В.) церковних будівель черняхівського часу нам невідомо, та й в масштабах Ейкумени характерний тип християнського храму тільки почав вироблятися.

Євсевій Ієроним твердив, що готи «возили за собою намети церков», тобто не мали спеціальних храмових будівель капітального типу.

Брайчевський М. Утвердження християнства на Русі с.19

”Важно помнить, однако, что в первые века христианство не имело значительного числа культовых принадлежностей, так что судить о распространённости христианства в том или ином регионе исходя из отсутствия прямых археологических данных (храмовых построек) было бы поспешно”

Брайчевский М. Ю.

**А чи знаходили
археологи
християнську
символіку?**

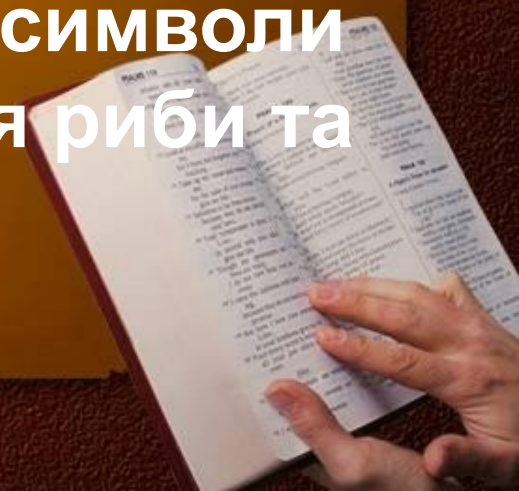

Велике значення мають знахідки символів. Необхідно мати на увазі, що символ хреста вироблено та утверджено як християнський символ не одразу.

Хрест в свідомості громадян Римської імперії призначався для ганебної страти. Тому пройшло багато поколінь, поки хрест став символом християнств.

В ранній період пайпоширеніші символи християнської віри - зображення риби та виноградної лози.

Зображення хреста неодноразово трапляється на керамічному посуді місцевого виробництва. Важливо, що в більшості черняхівські зображення належать до типу косих хрестів, тобто архаїчної форми символу (монограма імені Христа).

Брайчевський М. Утвердження християнства на Русі с.20

Обряди ПОХОВАНЬ

Поширення християнства в Україні в I-IV ст. було доведене Симоновичем 1955 р. на підставі аналізу змін у поховальному обряді. З трупоспалення на трупопокладення головою на захід. Зразу зазначимо, що, звичайно, мова не йде про загальне хрещення всього населення. Основна частина його лишалася поганями.

[Симонович Э.А. Памятники черняховской культуры степного Поднепровья // Советская археология. - 1955. - Т. 24]; Магия и обряд погребений в черняховскую эпоху // Советская археология. - 1963. - № 1] та "О культовых представлениях населения юго-западных областей СССР в позднеантичный период" 1978. - № 2].

Зміна обрядів

Якими були язичницькі
поховання?

Якими були язичницькі поховання? –кремація і кургани.

Могильники черняхівської культури мають біритуальний характер: трупоспалення тут незмінно поєднується з трупопокладенням. Поєднання обох обрядів становить притаманну рису практично всіх черняхівських поховальних пам'яток.

Археологи виявили - поступове витіснення інгумацією ранішого обряду кремації. Дійсно, в пізніших некрополях добре простежується переважання трупопокладень.

Брайчевський М. Утвердження християнства на Русі с.22

В той же час не підлягає сумніву, що йдеться про одне й те саме населення, у частини якого змінився культовий обряд. С.24

Безінвентарність

- **Симонович виділив два типи поховань з трупопокладенням: частина кістяків лежали головою на північ, а частина - на захід. Останні виявилися переважно безінвентарними.**

Найактивніше еволюція діє від рубежу III-IV ст., тобто тоді, коли християнство починає інтенсивно поширюватися серед племен України.

- **Брайчевський М. Утвердження християнства на Русі с.23**

Цікаво, що «разом із зміною орієнтації у черняхівських похованнях різко скорочується кількість супровідного інвентарю».

Брайчевський М. Утвердження християнства на Русі с.24

Принципово важливим фактом є відсутність супровідного інвентаря, що за традиційними уявленнями про язичеський потойбічний світ мав би служити померлому в загробному житті: відсутні залишки жертвовної їжі, побутові предмети, зброя тощо.

Брайчевський М. Утвердження християнства на Русі с.7

Важливі й спостереження Е. О. Симоновича над речовими знахідками. Як зазначалося, більшість «західних» ноховаць безінвентарні. Привертає увагу, зокрема, відсутність металевих деталей одягу (пряжок, прикрас). Звідси можна дійти висновку, що померлого клали в могилу не у звичайному вбранні, а загортали у плащаницю. Подібний ритуал є характерним саме для ранніх християнських поховань, семантика яких повністю відокремлена від матеріалізованих уявлень про потойбічний світ і життя.

Брайчевський М. Утвердження християнства на Русі с.7

А це безумовно говорить про вплив перших християн, які були юдейського походження

- Виняток становлять посудини для рідини, що, напевно, мали сакральний характер. Це скляні кубки, глиняні глеки, кухлики.

- Симонович падає цим знахідкам глибокого ідейного змісту - ритуальних функцій християнського культу [603, с. 110].

- Брайчевський М. Утвердження християнства на Русі с.7

Причина зміни обряду поховання

Цікаві деякі деталі поховального ритуалу. Небіжчиків ховають в домовинах і в ямі.

Брайчевський М. Утвердження християнства на Русі с.7

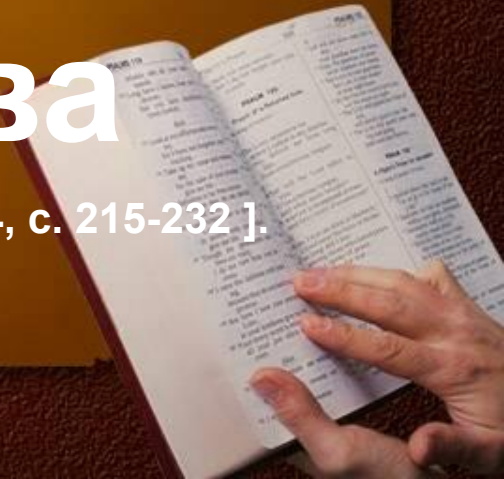
Християнський ритуал передбачав захоронення в землі, що продиктовано вченням про воскресіння. Тому в літературі, присвяченій давньослов'янському поховальному обряду, панує тенденція пояснювати поступову заміну кремації інгумацією поширенням ідей християнства.

Брайчевський М. Утвердження християнства на Русі с.23

Постепенная замена кремации трупоположением объясняется распространением идей христианства

Брайчевский М. Ю. [164; 303; 321, с. 73-77; 433, с. 205-221; 854, с. 215-232].

Співвідношення археологічних і письмових свідчень

Обряд трупоположения,
головой на запад, получает
распространение в нашей
стране не с 988 г., а по
крайней мере от рубежа
христианской эры

● На думку Е. Симоновича, еволюція поховального ритуалу безпосередньо пов'язана з поширенням християнства. Насамперед, красномовним є збіг в хронології: черняхівське населення почало класти небіжчиків головою на захід саме тоді, коли, за свідченням писемних джерел, християнські ідеї активно почали проникати до Надчорномор'я.

● Брайчевський М. Утвердження християнства на Русі с.24

● Християнство тоді ще не було офіційно визнаним. Його сповідала лише певна частина населення, яка кількісно поступалася язичеській.

● Брайчевський М. Утвердження християнства на Русі с.7

Який відсоток християнських поховань?

Підкреслимо, що «західні» поховання не тільки не витискають «північні», але й не становлять більшості.

”Загалом, поховання із західною орієнтацією в черняхівських поселеннях в III ст.

досягають 30%. У Надчорномор’ї вищий відсоток - 40%, отже ця нова традиція є південного походження, бо саме звідси поширився християнський вплив»

Ще раз хочу повторити – «Обряд трупопокладення набуває поширення в нашій країні не в IX ст., коли нова віра починає утверджувати себе в ролі офіційно визнаної релігії, а щонайменше від рубежу нової ери».

Брайчевський М. Утвердження християнства- С. 23-25

**Отже, археологічні
свідчення допомагають нам
дійти висновку, що
християнство серед племен
України, зокрема скитів,
готів і сарматів, було
відоме ще з апостольських
часів**

Вірогідність існування на терені Центральної України християн уже в перші століття виглядає дуже ймовірним

[Брайчевський М. Утвердження християнства– С. 14-15]. [22].

Поширення християнства станом на 622 р.

A. D. 622
 showing the
 ECCLIASTICAL PROVINCES
 PATRIARCHATES OF ROME,
 CONSTANTINOPLE, ANTIOCH,
 JERUSALEM, ALEXANDRIA
 also the
 NESTORIAN AND JACOBITE
 SEES OF WESTERN ASIA

KEY TO COLOURS AND SIGNS

 Patriarchate of Rome.	 Patriarchate of Alexandria.
 Patriarchate of Constantinople.	 Patriarchate of Jerusalem.
 Patriarchate of Antioch.	 Non-Christian.

Names of Jacobite Sees and Districts underscored in black thus : Hara

Names of Nestorian Sees and Districts underscored in combination line of yellow and red thus : Antara

Residences of Patriarchs underscored in red and indicated by town mark thus : Roma Ⓜ

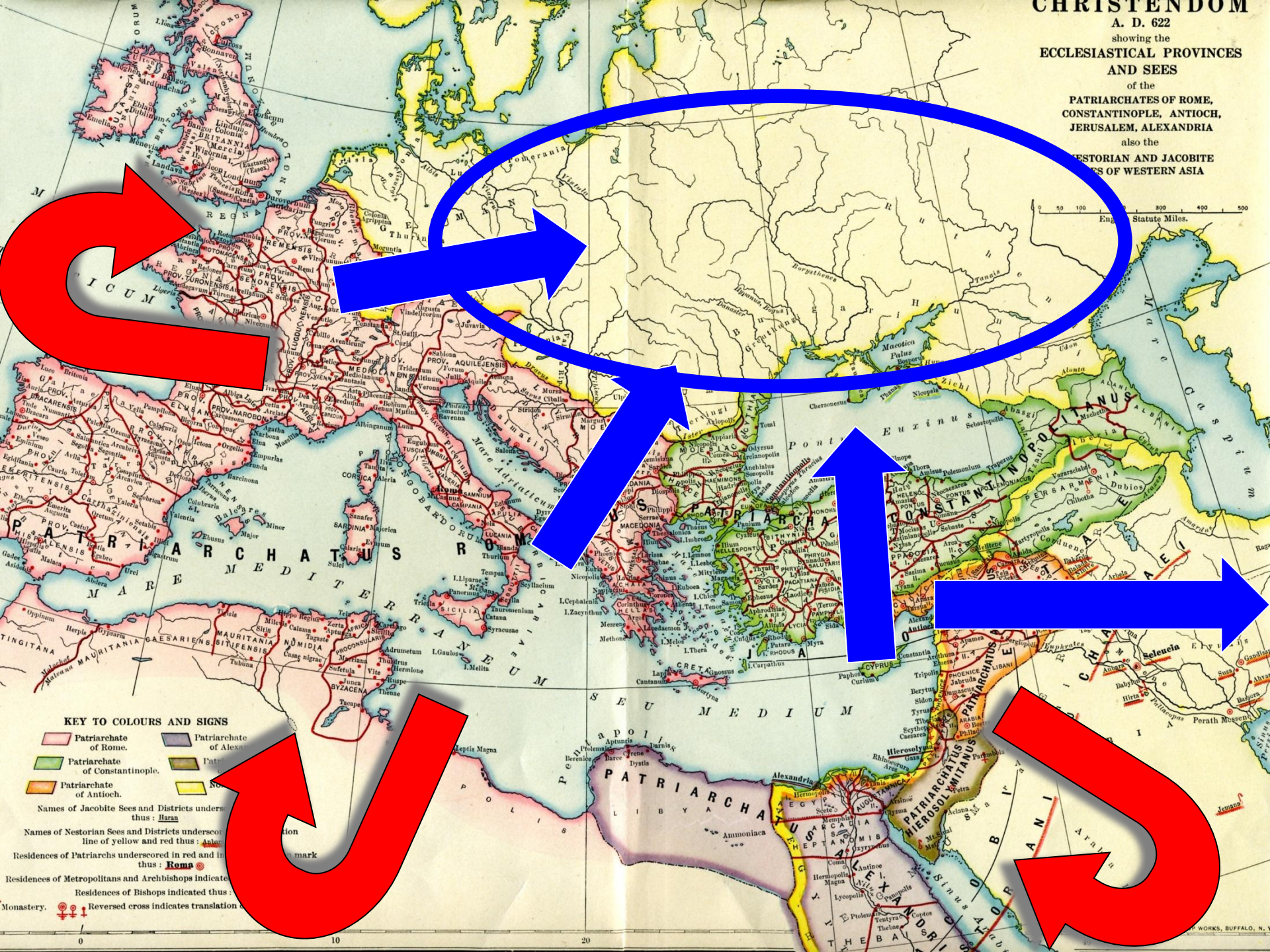
Residences of Metropolitans and Archbishops indicated thus : ●

Residences of Bishops indicated thus : ●

Monastery. ☩☩☩ Reversed cross indicates translation or suppression of See.

CHRISTIANDOM
 A. D. 622
 showing the
ECCLESIASTICAL PROVINCES
AND SEES
 of the
PATRIARCHATES OF ROME,
CONSTANTINOPLE, ANTIOCH,
JERUSALEM, ALEXANDRIA
 also the
NESTORIAN AND JACOBITE
SEES OF WESTERN ASIA

KEY TO COLOURS AND SIGNS

- Patriarchate of Rome.
- Patriarchate of Constantinople.
- Patriarchate of Antioch.
- Patriarchate of Alexandria.
- Nestorian and Jacobite Sees.

- Names of Jacobite Sees and Districts underscored thus : Haran
- Names of Nestorian Sees and Districts underscored thus : Amud
- Residences of Patriarchs underscored in red and in bold thus : **Roma**
- Residences of Metropolitans and Archbishops indicated thus : Antiochia
- Residences of Bishops indicated thus : Antiochia
- Monastery. ✙ Reversed cross indicates translation

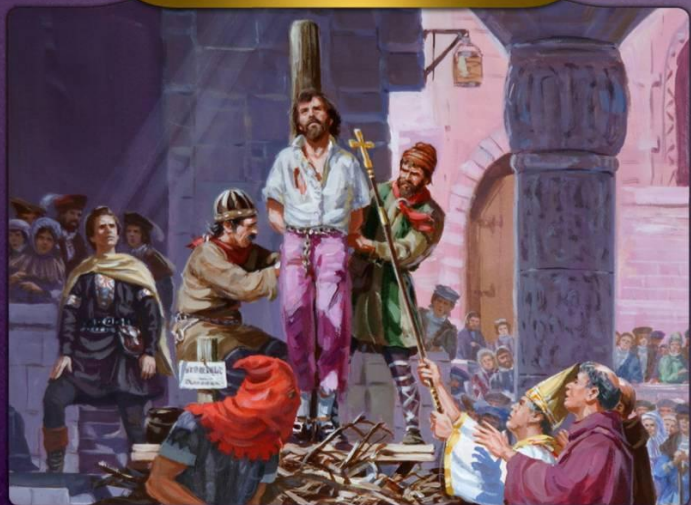
ХТО В ЦЬОМУ зацікавлений?

ВЕЛИКА БОРОТЬБА між Христом і сатаною. Сатана говорить: “я обійшов всю землю і ось вона моя”

Бог відповідає: “А ти звернув увагу на раба мого Йова?”

Хоча християни були меншістю в I- III ст. на землях України, але вони виконували волю Божю, Його заповіді і проповідували своїм народам світло Євангелія. Насіння благовістя, яке було посіяне ще апостолами і їх учнями, принесло плоди.

ВІРОВЧЕННЯ ПЕРШИХ ХРИСТИЯН УКРАЇНИ

І.Огієнко в книзі “УКРАЇНСЬКА ЦЕРКВА” стверджував
“Християнство *появилось*
(прищепилося - І.О.) на українській
землі ще в апостольський вік,
і **це християнство** вже
ніколи потім не зникало з
нашої землі”

Але якою була віра апостольських християн Великої Скіфії та Готії – незалежних від Римської імперії територій? Яка різниця між ним та догматами сучасних християнських конфесій?

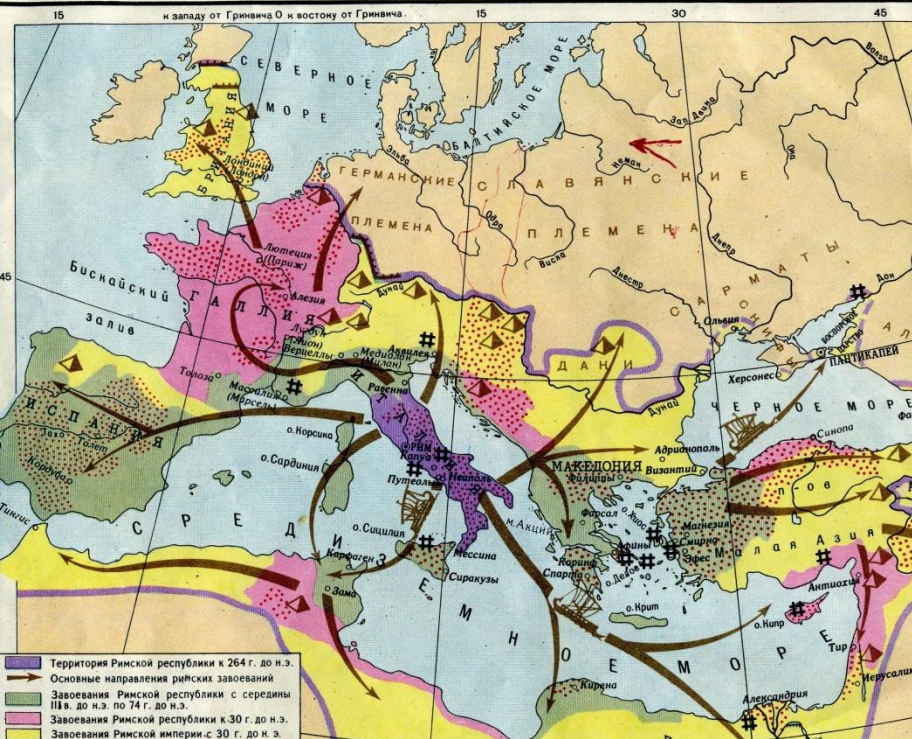
Політичний устрій Європи в I-IV ст. н.е.

РОСТ РИМСКОГО ГОСУДАРСТВА (III в. до н.э.—II в.н.э.)

**Яким було
відношення держави
до християн на
різних етапах
розвитку Церкви
Христової на протязі
I-III ст. н.е.?**

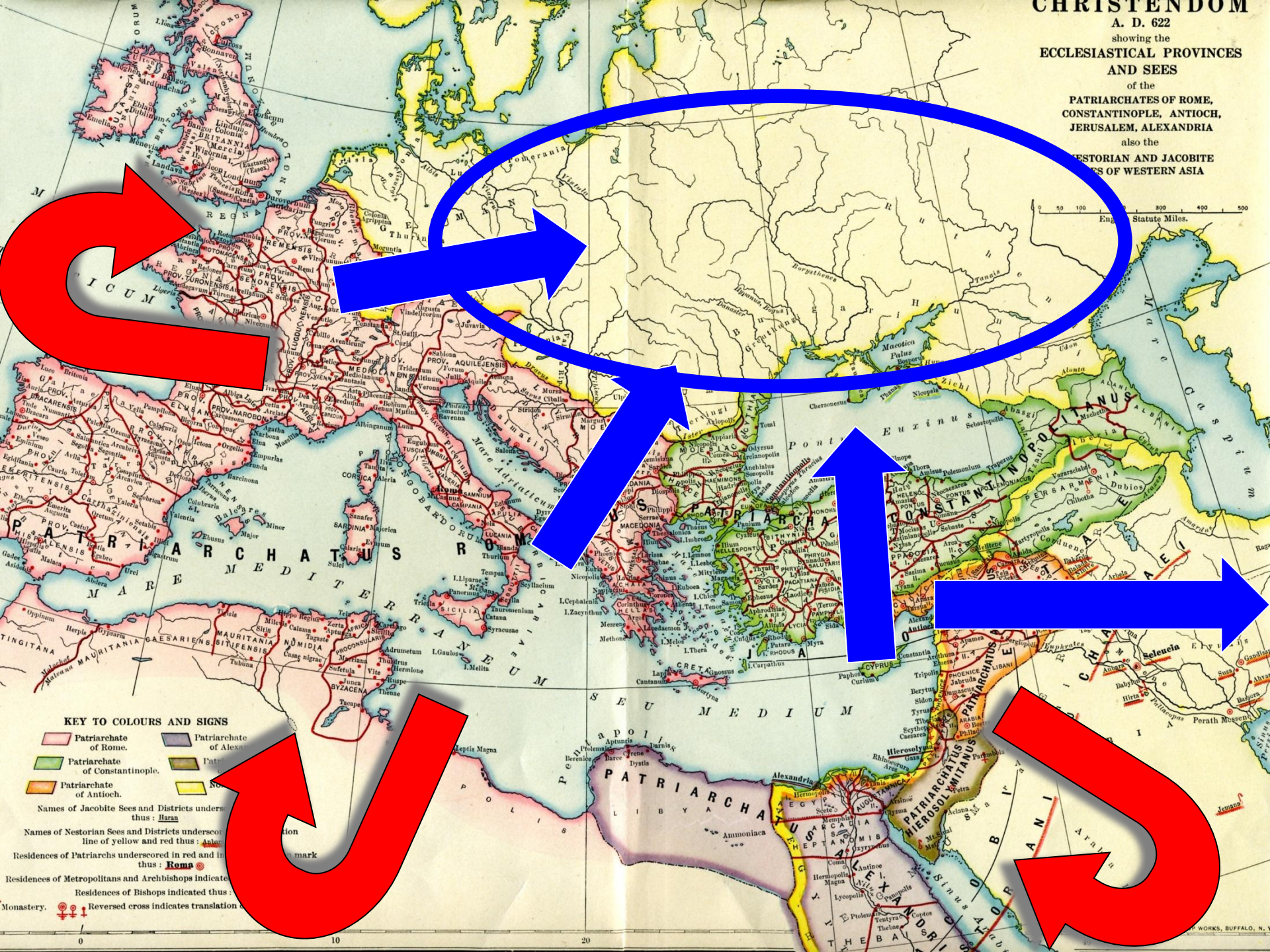

● До 300 років – гоніння
Після 300 – церква стає
частиною державного
аппарату на чолі з
імператором.

CHRISTIANDOM
 A. D. 622
 showing the
ECCLESIASTICAL PROVINCES
AND SEES
 of the
PATRIARCHATES OF ROME,
CONSTANTINOPLE, ANTIOCH,
JERUSALEM, ALEXANDRIA
 also the
NESTORIAN AND JACOBITE
SEES OF WESTERN ASIA

0 50 100 200 300 400 500
 English Statute Miles.

KEY TO COLOURS AND SIGNS

- Patriarchate of Rome.
- Patriarchate of Constantinople.
- Patriarchate of Antioch.
- Patriarchate of Alexandria.
- Nestorian and Jacobite Sees.

- Names of Jacobite Sees and Districts underscored thus : Haran
- Names of Nestorian Sees and Districts underscored thus : Amud
- Residences of Patriarchs underscored in red and indicated thus : Roma Ⓜ
- Residences of Metropolitans and Archbishops indicated thus : Ⓜ
- Residences of Bishops indicated thus : Ⓜ
- Monastery. Ⓜ
- Reversed cross indicates translation Ⓜ

Незалежні від Риму

CHRISTIANITY
 A. D. 451
 showing
 ECCLESIASTICAL
 AND
 of
 PATRIARCHATE
 CONSTANTINOPLE
 JERUSALEM,
 also
 NESTORIAN A
 SEES OF WE

KEY TO COLOURS AND SIGNS

 Patriarchate of Rome.	 Patriarchate of Alexandria.
 Patriarchate of Constantinople.	 Patriarchate of Jerusalem.
 Patriarchate of Antioch.	 Non-Christian.

Names of Jacobite Sees and Districts underscored in black thus : Haran

Names of Nestorian Sees and Districts underscored in combination line of yellow and red thus : Abbara

Residence of Heteroarchs underscored in red and indicated by town mark

Danaster

Thervingi

Maeotica Palus

Pontus Euxinus

Moesia

Thracia

Constantinopolis

Paphlagonia

Pontus

Constantinopolis

Rhodia

Bithynia

Gallia

Armenia

Hellespontus

Nacolia

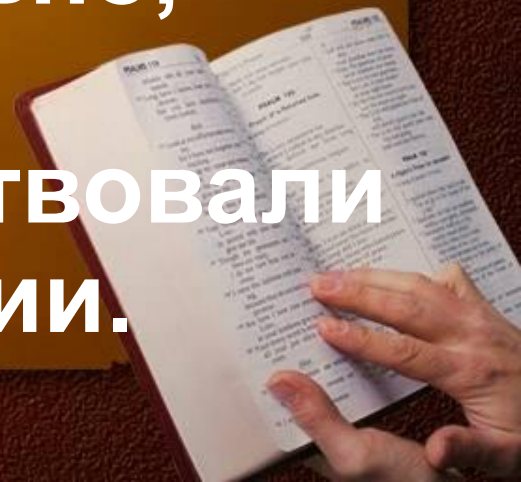
Nyssa

Arca

Mellene

Ранние формы христианства на Руси существенным образом отличаются от того византийского образца, к которому страна постепенно пришла. Фактически, на протяжении многих лет, даже веков, на Руси параллельно, хотя и соприкасаясь, и противоборствуя, существовали две религиозные традиции.

**Первая, наиболее древняя...
отличалась стремлением к
восстановлению
раннехристианских доктрин и
характеризовалась
привязанностью как к Ветхому,
так и к Новому заветам и
наиболее древним
комментариям отцов Церкви,
стоящих на иудео -
христианских позициях.**

Проповідь, а не літургія

Одного разу, Іван Златоуст дав місце за кафедрою проповіднику з Готії, а після нього сам виголосив полум'яну проповідь, сказавши, що вчення християнське «не тільки в Юдеї, але й на мові варварів, як ви чули сьогодні, сяє світліше сонця, і скити, і тракійці, і сармати, і народи, що поселились на крайніх земних просторах Всесвіту, перевели це вчення на власну мову, і з добрим розумом вимовляють такі промови, що навіть елліни не можуть собі уявити».

Висновок:

- 1. Богослужіння перших християн включало в себе проповідь – а не тільки літургію**
- 2. Навчали в Церквах Біблії і перекладали біблійні вчення на зрозумілі людям мови**

Переміна звичаїв та традицій.

”Церковная история” Гермия Созомена: ” готы... приняв веру во Христа, изменили свои обычаи на более кроткие и разумные”

3. Відмовлялись від тих звичаїв традицій, які протирічать Божому Слову

Зміна характеру

Атанасій свідчить: «Раніше варвари вели між собою війни й відзначалися жорстокістю. Служіння ідолам і жертви демонам не могли пом'якшити їхніх жорстоких звичаїв. Коли серед цих племен поширилося вчення Христа, то чудовим чином пом'якшились їхні серця. Вони відвикають від жадоби крові й перестають думати про війни. Все у них стає мирним, і повсюди бачимо їхню схильність до дружби. Укр нар і хр 27

● 4. Головним для них був не ритуали і обряди, а зміна серця, переміна характеру

● Перестають думати про війну – заповідь – “не вбивай”

Братська любов – заснована на виконанні Божих Заповідей

По тому пізнають усі, що ви учні Мої, як будете мати любов між собою. Іван.13:35

Що ми любимо Божих дітей, дізнаємося з того, коли любимо Бога і Його заповіді додержуємо.

Бо то любов Бога, щоб ми додержували Його заповіді, Його ж заповіді не тяжкі. 1 Івана 5:2-3

Відношення до Біблії та Закону Божого

● Теодорит Кірсський (390—457)
писав, що місіонери ”принесли
всім людям євангельські закони
і переконали прийняти закон
Розп’ятого не тільки римлян і
підвладні їм народи, але і
племена скифські і
савроматські”

Далі читаємо... до персів, скіфів та інших варварських народів **закони перейшли після їх (апостолів) смерті**, і, незважаючи на протидію всіх, не тільки варварів, але й самих римлян, **(закони) продовжували зберігати однакову силу**

- - вони звіщали про Божі заповіді
- - переконували прийняти ці заповіді
- - не зважаючи на протидію всіх (принеси фіміам або поклонись іншим богам, поруш хоча б одну із Божих заповідей, а можливо це й натяк на перемену Закону Божого імператором Констянтином)

- у них закони продовжували зберігати однакову силу. Бо ж Сам Христос сказав: Не подумайте, ніби Я руйнувати Закон чи Пророків прийшов, Я не руйнувати прийшов, але виконати. Поправді ж кажу вам: доки небо й земля не минеться, ані йота єдина, ані жаден значок із Закону не минеться, аж поки не збудеться все. Матв.5:17-18

Антропология та есхатология

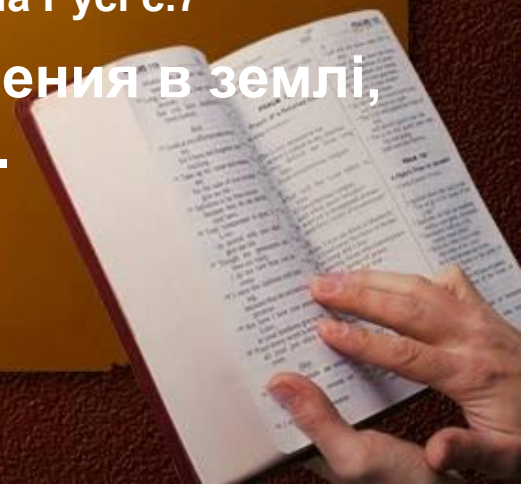
● Принципово важливим фактом є відсутність супровідного інвентаря у черняхівських похованнях, що за традиційними уявленнями про язичеський потойбічний світ мав би служити померлому в загробному житті: відсутні залишки жертвовної їжі, побутові предмети, зброя тощо.

● Брайчевський М. Утвердження християнства на Русі с.7

● Важливі й спостереження Е. О. Симоновича над речовими знахідками. Як зазначалося, більшість «західних» поховань безінвентарні. Привертає увагу, зокрема, відсутність металевих деталей одягу (пряжок, прикрас). Брайчевський М. Утвердження християнства на Русі с.7

● Християнський ритуал передбачав захоронення в землі, що продиктовано вченням про воскресіння.

● Брайчевський М. Утвердження християнства на Русі с.23

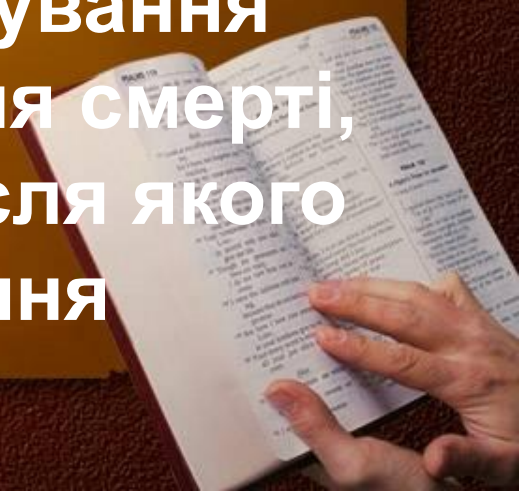

Померлого клали в могилу не у звичайному вбранні, а загортали у плащаницю. Подібний ритуал є характерним саме для ранніх християнських поховань, семантика яких повністю відокремлена від матеріалізованих уявлень про потойбічний світ і життя.

Брайчевський М. Утвердження християнства на Русі с.7

А це безумовно говорить про вплив перших християн, які були юдейського походження і які не вірили в існування потойбічного життя відразу після смерті, а навчали про смертний сон, після якого настає пробудження – воскресіння

померлих

Головою на захід – людина дивиться лицем на схід – бо саме зі сходу християни очікують Другого приходу Христа. «Вскоре на востоке появляется небольшое темное облако величиной в половину человеческой ладони. Это облако, окружающее Спасителя, издали кажется окутанным мглой. Народ Божий знает, что это знамение Сына Человеческого» Велика боротьба с.642

Чаші –не знаю чи подавати їх тлумачення
Виняток становлять посудини для рідини, що, напевно, мали сакральний характер. Це скляні кубки, глиняні глеки, кухлики.

Симонович падає цим знахідкам глибокого ідейного змісту - ритуальних функцій християнського культу [603, с. 110].

Брайчевський М. Утвердження християнства на Русі с.7

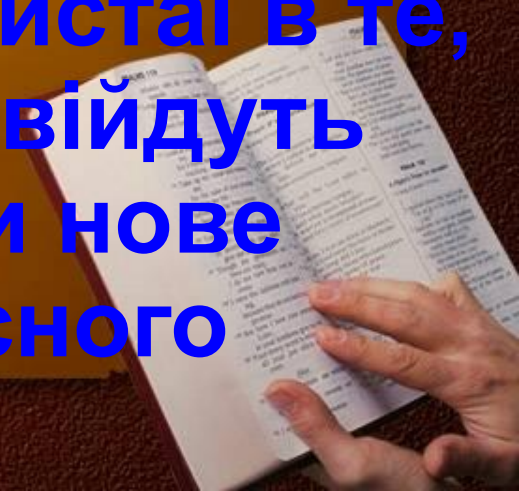

● - вірили в воскресіння і в майбутній суд, а не в вирішення долі людини відразу після смерті, немов би людина відразу після смерті йде в рай чи пекло

● Не вірили в безсмертя душі, в потойбічне життя в загробному світі

● Вірили в Другий прихід Христа і в те, що в Царство Боже святі ввійдуть всі разом і там будуть пити нове вино в Царстві Отця Небесного

- Бо це ми вам кажемо словом Господнім, що ми, хто живе, хто полишений до приходу Господнього, ми не попередимо покійних. Сам бо Господь із наказом, при голосі Архангола та при Божій сурмі зійде з неба, і перше воскреснуть умерлі в Христі, потім ми, що живемо й zostались, будемо схоплені разом із ними на хмарах на зустріч Господню на повітрі, і так завсіди будемо з Господом.
1 Сол. 4:15-18

● Віра перших християн України

- Основа і мірило єдиної істинної віри незмінне Слово Боже - і ніякий інший авторитет не може стати вище Біблії
- Богослужіння перших християн включало в себе проповідь
- Навчали в Церквах Біблії і перекладали біблійні вчення на зрозумілі людям мови. Вивчали Біблію
- Відмовлялись від тих звичаїв традицій, які протирічать Божому Слову
- Головним для них був не ритуали і обряди, а зміна серця, переміна характеру
- Перестають думати про війну – заповідь – “не вбивай”
- Жили по принципах Божих Заповідей

Віра перших християн України

- - вони звіщали про Божі заповіді і переконували прийняти ці заповіді
- - не зважаючи на протидію всіх у них закони продовжували зберігати однакову силу.
- вірили в воскресіння і в майбутній суд, а не в вирішення долі людини відразу після смерті, немов би людина відразу після смерті йде в рай чи пекло
- Не вірили в безсмертя душі, в потойбічне життя в загробному світі
- Вірили в Другий прихід Христа і в те, що в Царство Боже святі ввійдуть всі разом і там будуть пити нове вино в Царстві Отця Небесного

● Чи продовжували жити по Біблії християни Скіфії та Готії, незважаючи на відступництво від істини християн офіційної церкви, що підпала під управління світської влади в Римській імперії

Християни офіційної церкви, що підпала під управління світської влади почали молитися за померлих, до святих мучеників, були впроваджені богослужіння, що за пишністю перевершували поганські. Августин писав: «Обряди настільки збільшились, що стан християн став набагато гіршим, аніж в юдеїв».

Скіфські єпископи зайняли безкомпромісну позицію щодо єретичних відхилень офіційної церкви, що підпала під управління світської влади... Скіфи і гуни ще довго дотримувалася чистоти євангельського вчення

Український народ і християнство Й.Іваськів с.25

Головна перевага скитських церков аж до Халкідонського Собору (451 р.), а потім і після нього полягала в тому, що вони залишилися незалежними від Візантійських імператорів.

Український народ і християнство Й.Іваськів с.25

Ми сьогодні розглянули деякі аспекти віри християн перших століть, а тепер задаймо питання чи відповідає наша віра вірі апостолів, чи досліджуємо ми Біблію – книгу в якій абсолютно точно викладено віровчення наших батьків. Христос сказав: «Досліджуйте Писання, бо ви думаєте через них мати життя вічне, вони ж свідчать про Мене» Іван.5:39

● Згідно слів Євсевія Ієроніма беріть приклад в цьому з гуннів, які вивчали Псалтир, зі скіфів холоди яких палали жаром віри, з гетів (готів), які завжди поклонялись Господу, возячи із собою намети церков

Кельтське

християнство

A photograph of a stone church with a dome, situated on a rocky cliff overlooking a large body of blue water. The church has a tiled roof and a central dome. The background shows a vast expanse of water and distant mountains under a clear sky. The text is overlaid in large, bold, red letters.

**Кельтські
місіонери в
слов'янських
землях**

The background of the image is a photograph of the Stonehenge monument in England. The large, grey, rectangular stones are arranged in their characteristic circular formation on a green grassy field. The sky above is filled with soft, white and grey clouds, suggesting an overcast day. The overall scene is a classic landscape view of this ancient site.

Монахи – вчителі-місіонери
Проповідь на різних мовах
Філіди Барди – кобзарі
Відношення до жінок
Тонзура – під глечик
Арфа- гуслі-кобза
Балади- думи
Освіта

Ядром европейского ренессанса
стали ученые из Британии,
основатели школ-предтеч
университетов, заложившие
основы средневекового
образования. Кельтские
миссионеры покрыли
монастырями земли Германии,
доходя в своих странствиях до
Киевской Руси.

Отличием кельтской церкви была особая форма тонзуры - от уха до уха - по-видимому, восходящая к древней кельтской традиции

● “В миссионерских путешествиях кельты прежде чем начать проповедь, собирали народ игрой на инструментах и пением. Наиболее распространённым инструментом была кельтская арфа. Музыка сопровождала поэтический рассказ – проповедь в домах людей.

В житии Мариана Скотта (ум. 1088) рассказывается, что некто Маврициус **посещал Киев и основал там миссию**. Об этом же случае говорится в письме к Вратиславу, королю Богемии. Имеются сведения о ирландской миссии из Вены в 12 в., уничтоженной... Перевод и организация первых общин в Моравии ставятся в заслугу некому Добдачреку (ирл. Dub-da-chrich).

При дворе князя Владимира до 988 г. жил норвежский король Олаф Трюгвассон. А.Карташёв в "Очерках по истории русской церкви" признаёт: "Нельзя отрицать, что будучи на Руси, Олаф мог действительно быть одним из миссионеров, повлиявших на Владимира". А Олаф был крещён в Британии кельтской церковью.

В Ново-Валаамском монастыре хранится рукопись "История Валаамского монастыря", и в ней рассказывается о монахе Сергии, прибывшем на остров из Британии между V и VIII в. Сергий крестил на Валааме волхва, носившего кельтское имя Мунго. При крещении он нарёк его в честь святого Кентигерна, или проще – Герман. Так был заложен Сергием и Германом монастырь на Валааме.

● Кельтские монахи подготовили культурное возрождение эпохи Каролингов и проникли в Моравию ещё до расцвета Велико-моравской державы.

**Кельтские миссионеры
Колумбан, Бонифаций,
Эриуген, Фурса и Алкуин
принесли в церковь –
миссионерскую ревность,
любовь к наукам, беззаветную
преданность идеалам и
убеждениям и неподдельную
искренность.**

Книга Велика боротьба

Предприимались неоднократные попытки привлечь их на сторону Рима, но эти скромные христиане, пораженные гордостью римских посланников, мужественно стояли на своем и отвечали, что не знают другого господина, кроме Христа... Против свидетелей библейской веры были пущены в ход насилие, кровопролития, заговоры, ложь, пока наконец церкви Британии не были уничтожены или были вынуждены подчиниться власти папы.

● В странах, не зависящих от Римской империи, в течение многих столетий жили христиане, которых совершенно не коснулась политика папской власти. Окруженные язычниками, они, конечно, с течением времени подпали под влияние их заблуждений, но все же продолжали считать Библию единственным мерилom веры и следовали многим ее истинам. Они верили, что Закон Божий не подлежит никаким изменениям, и соблюдали субботу согласно четвертой заповеди.

**Моравське
християнство-
Кирило, Мефодій та
діяльність їх учнів
серед слов'янських
племен.**

ЗАПАДНЫЕ СЛАВЯНЕ В VII - IX вв.

Границы Франкской империи при Карле Великом (768 - 814 гг.)

Границы государства Само в 623 - 658 гг.

833 Годы присоединения княжеств к Великоморавскому государству

788 Годы присоединения территорий к Франкскому королевству

Границы Великоморавского государства в конце IX в.

Богослужбові книжки в Україні появилися, певне, ще до Володимира, ще в IX в. по праці Кирила та Мефодія, їх спроваджувала собі та християнська громада, яка була в той час у Києві.

І.Огієнко Українська Церква С.60

● Володимир 981 р. захопив міста – Перемишль, Червень, Бузьк, Белз, Волинь. Територія (Біла Хорватія-Галичина та Волинь), яку захопив Володимир... входила до Великоморавської держави. Масуді писав, що в 943 р. Русь межувала з Богемією, тобто Богемія володіла Краковом та Білою Хорватією.

● На залежність тієї території від Великоморавії вказує також поширення моравської Методіївської дієцезії: грамота Оттона 1 пол. X ст., визначала межі празької дієцезії по ріках Бугу та Стрию».

“Дранг нах остен” -
німців - католиків
Знищення
Великоморавської
держави.
Біженці морави

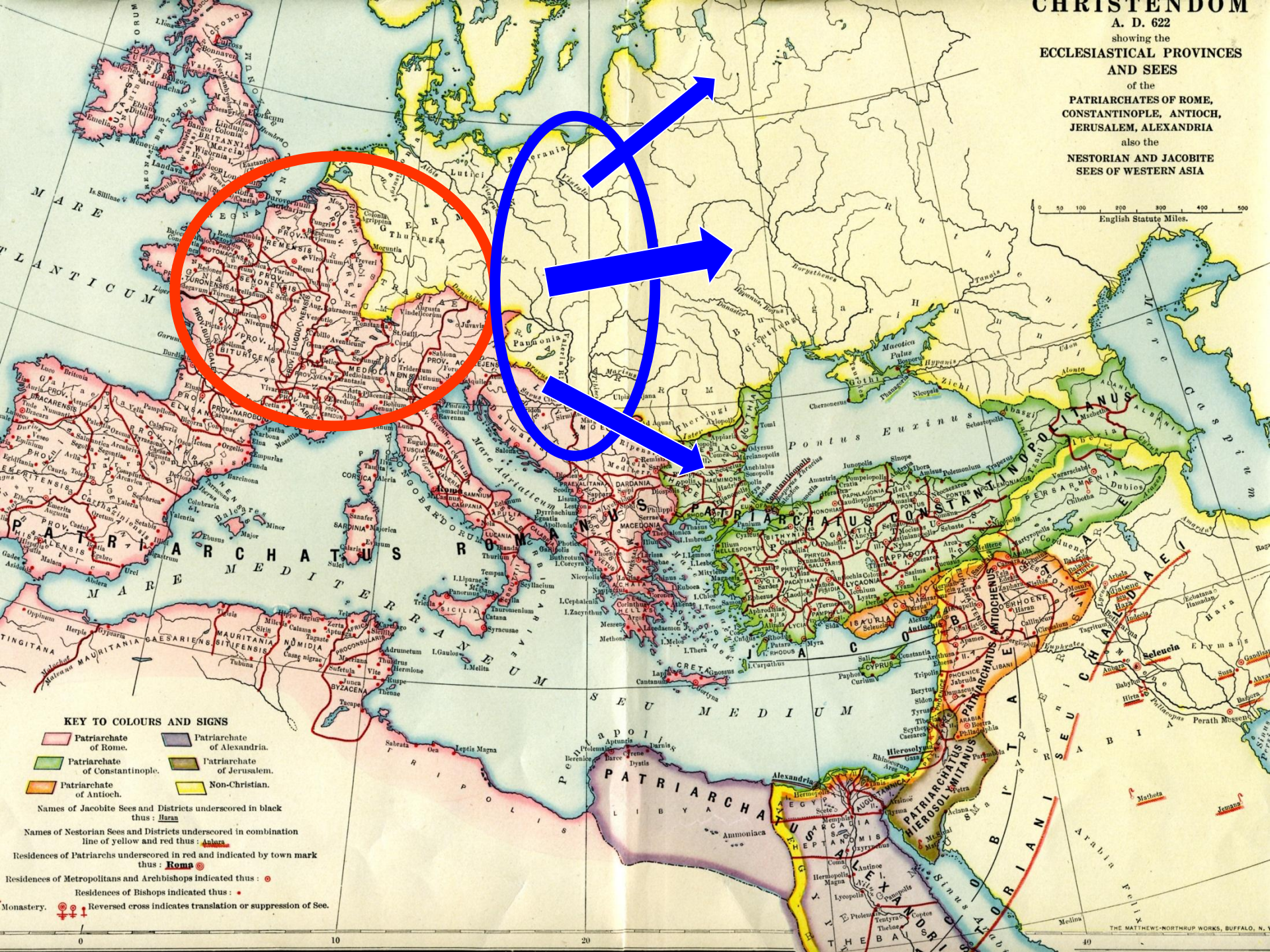

showing the ECCLESIASTICAL PROVINCES AND SEES

of the PATRIARCHATES OF ROME, CONSTANTINOPLE, ANTIOCH, JERUSALEM, ALEXANDRIA also the NESTORIAN AND JACOBITE SEES OF WESTERN ASIA

English Statute Miles.

KEY TO COLOURS AND SIGNS

- Patriarchate of Rome.
  - Patriarchate of Constantinople.
  - Patriarchate of Antioch.
  - Patriarchate of Alexandria.
  - Patriarchate of Jerusalem.
  - Non-Christian.
- Names of Jacobite Sees and Districts underscored in black thus : Haran
- Names of Nestorian Sees and Districts underscored in combination line of yellow and red thus : Amara
- Residences of Patriarchs underscored in red and indicated by town mark thus : Roma ●
- Residences of Metropolitans and Archbishops indicated thus : ●
- Residences of Bishops indicated thus : ●
- Monastery. ☩☩☩ Reversed cross indicates translation or suppression of See.

ЕВРОПА В КОНЦЕ IX в.

**Дипломная работа Заокский 2004
А.П. Рыбачек «Распространение
христианства среди славян и
Крещение Руси»**

О.Буйон “Переможна хода Бога” с.27

“Остання битва в історії

**Землі – це війна між
реальністю і вигадкою,
між істиною та оманною,
між добром і злом. А
поле битви – людське
серце”**

